

שבת פרשת כי תשא

כ"ב אדר א תשפ"ד



גיליון מס' 91

מומלץ להדפיס את העלון לקראת שבת

ראש הישיבה

נקודה מתוך לחיות עם פרשת השבוע

שולט בהם.

השפעתו של חטא העגל היא לדורות, כפי שמובא ברש"י בשם חז"ל (שמות ל"ב, ל"ד):

"וביום פקדי וגו' - עתה שמעתי אליך מלכותם יחד, ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עוון העגל".

נעיינו במהות השינוי שעבר עם ישראל בעקבות חטא העגל. הרב קוק זצ"ל כותב (אורות המלחמה ד):

"לולא חטא העגל היו האומות יושבות ארץ ישראל משלימות עם ישראל ומודות להם, כי שם ד' הנקרא עליהם היה מעורר בהן יראת הרוממות, ולא היתה שום שיטת מלחמה נוהגת, וההשפעה היתה הולכת בדרכי שלום כבימות המשיח. רק החטא גרם ונתאחר הדבר אלפי שנים, וכל מסבות העולם הנון אחוזות זו בזו להביא את אור ד' בעולם, וחטא העגל ימחה לגמרי וממילא כל רואיהם יכירו כי הם זרע ברך ד', והעולם יתוקן באורח שלום ורגשי אהבה, ונגעם ד' יוחש בכל לבב, לענגרוח ולעדן נשמה ולכל בהם תחיה נפש כל חי".

לולא חטא העגל היתה בקרב העמים יראה טבעית כלפי ישראל, ולא היו נלחמים בישראל. עם ישראל היה בא לארץ, ומתיישב בה בשלום ובשלוה, והכל היה הולך למישרין. חטא העגל הביא את המלחמה ואת המאבק על הארץ, ובכלל את התגרות האומות בישראל במהלך הדורות.

כיצד גרם חטא העגל לשינוי זה?

חז"ל דורשים על חטא העגל את הפסוק (תהלים פ"ב, ו'-ז): "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם, אכן כאדם תמותון וכאחד השרים תפולו" (שמות רבה פרשה ל"ב, ז):

"הדא הוא דכתיב 'אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם', כשעמדו ישראל בסיני וקבלו את התורה אמר הקב"ה למלאך המות: על כל עובדי כוכבים יש לך רשות בהם ועל אומה זו אין לך רשות בה שהם חלקי, כשם שאני חי וקיים כך בני קיימין שנאמר (דברים ל"ב) 'בהנחל עליון גוים' וכתביב 'כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו'. ולא רציתם אלא חבלתם מעשיכם ואמרתם לעגל 'אלה אלהיך ישראל', ולכן 'אכן כאדם תמותון', מה עובדי כוכבים משתמשים בשרים אף אתם כן".

קודם לחטא העגל היו ישראל במדרגה מעל למין האדם. בספר הכהרי (מאמר ראשון, ל"א-מ"ג) מחלק ר' יהודה הלוי את הברואים לחמש מחלקות: דומם, צומח, חי, מדבר וישראל. ישראל בטבעם ובמהותם נמצאים במדרגה מעל לשאר האומות. דבר זה נכון כאשר ישראל חיים בצורה הנכונה וממלאים את יעודם. אז הם במדרגת "אלהים", מעל לכל העמים, וממילא אין מלאך המוות

הגמרא מתארת את היחס בין המדרגות השונות שבבריאה (סנהדרין ל"ח ע"ב): "אמר רמי בר חמא אין חיה רעה שולטת באדם אלא אם כן נדמה לו כבהמה שנאמר 'נמשל כבהמות נדמו'".

באופן טבעי יראות החיות מן האדם. החיות מרגישות, בחוש החייתי והטבעי, כי האדם הוא בדרגה מעליהן, ודבר זה מעורר יראת כבוד. החיות מרגישות בצלם אלוקים שבאדם. אולם, כאשר האדם אינו מוציא אל הפועל את צלם אלוקים שבו, הרי הוא כבהמה, ועל כן אובדת היראה הטבעית של הבהמה מן האדם, וחיה רעה שולטת באדם.

באותה צורה יש להתבונן על יחס האומות לישראל. "אין אומה רעה שולטת בישראל, אלא אם כן נדמה לה כאומה מן האומות". האומות מבינות כי ישראל הן בדרגה מעליהן, והן מאפשרות לישראל למלא את תפקידו בעולם. אולם כאשר עם ישראל איננו חי כעם ישראל ואיננו ממלא את תפקידו, מרגישות האומות כי ישראל הם "אחד משלנו", ואם כן ניתן להתגרות ולהילחם בעם ישראל.

לולא חטא העגל, היו ישראל ממלאים את תפקידם בצורה המלאה, והאומות היו מבינות באופן טבעי כי ארץ ישראל ניתנה לעם ישראל כדי שיוכל למלא בה את תפקידו כנושא שם ה' בעולם, וממילא לא היו נאבקות על הארץ ולא היו מבקשות אותה לעצמן. אלא שחטא עם ישראל, וכביכול יד ממדרגתו העליונה למדרגת שאר האומות. כך אומר הקב"ה לישראל: "אני אמרתי, כשנתתי לכם את התורה, 'אלהים אתם', וראויים אתם להיות בדרגה העליונה של הבריאה, מעל לשאר האומות, אולם חטאתם בחטא העגל, ולכן 'אכן כאדם תמותון', שוב אין אתם במדרגת 'ישראל', אלא מתנהגים במדרגת 'אדם' רגיל, ועל כן מיתה שולטת בכם, והאומות שולטות בכם, ואתם נדרשים למאבקים ולמלחמות כדי למלא את תפקידכם.

דברי חכמים אלה נותנים דרך להבנת יחסנו אל האומות ולדרך ההתמודדות המתאימה מולן. עיקר המאבק נגד האומות על הארץ איננו בכלי נשק ובמיגור הטרור בצורתו החיצונית. יש למקד את המאמצים בהשבת היראה הטבעית של האומות מישראל ובהחזרת כח ההרתעה של ישראל כלפי העמים. דבר זה צריך להיעשות על ידי גילוי המדרגה הישראלית המיוחדת והופעתה בפועל בחייו של עם ישראל. אין אנו עם ככל העמים, ורק אם נחיה את מהותנו האלוקית, יבינו זאת העמים וידו לנו כי שם ה' נקרא עלינו.

שיעור שניתן בתאריך י"ח אדר תשס"ד
השיעור נמצא באתר הישיבה



פינת הילדים

חשינות חיפוש כפרשה וברש"י

(לאחר מציאת המושג בקשו בשולחן שבת מאבאמא להרחיב על המושג שמצאתם)

חוצים כלאווה הכא...

3. האם הלוחות הם של משה?

2. מה ההשפעה של העונש על חטא העגל כיום?

1. מי אמר לדעת שה' מקדש את עם ישראל?

"שכל חטא העגל נסתעף מחטא מכירת יוסף, שכל חטא העגל נסתעף ממה שהיה חסר להם התאחדות שכל זמן שהיה משה עמהם היה משה המאחדם, ובאשר היה משה ברום המעלות היה בהכרח נתרוםם ונפרד מהם, על כן היה חסר להם התאחדות שהוא כחומה בצורה בפני כחות חיצוניים"

(שם משואל, פרשת כי תשא, י"ב)

